FINANCIAL AND ECONOMIC SUSTAINABILITY

“FARHOD VA SHIRIN” DOSTONINI RAQAMLASHTIRISH TAJRIBASI VA UNING MADANIY-MA’NAVIY AHAMIYATI

Axrorova Manzura Shavkatovna

Samarqand davlat chet tillar instituti doktoranti

e-mail: ahrorova1987@mail.ru

https://doi.org/10.5281/zenodo.18334518

Annotatsiya.
Maqolada madaniy meros va milliy qadriyatlarni raqamlashtirishning dolzarb masalalari tahlil qilinadi. Alisher Navoiyning “Farhod va Shirin” dostoni misolida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Maqolada madaniy merosni asrab-avaylash, uni keng jamoatchilikka yetkazish, ta’lim va tarbiya jarayonida zamonaviy raqamli vositalar orqali qo‘llash yo‘llari ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: madaniy meros, milliy qadriyatlar, raqamlashtirish, Navoiy, Farhod va Shirin, raqamli texnologiyalar, elektron kutubxona.

Tadqiqot mavzusining dolzarbligi

Globallashuv sharoitida milliy madaniy merosni asrab qolish va uni kelajak avlodlarga yetkazish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi[1]. Raqamli texnologiyalar madaniy yodgorliklar, qo‘lyozmalar va mumtoz asarlarni zamonaviy formatda saqlash va keng auditoriyaga taqdim etish imkonini beradi. Alisher Navoiy ijodi, xususan “Farhod va Shirin” dostoni, milliy ma’naviyatimizning uzviy qismi bo‘lib, uni raqamli muhitda qayta tiklash va targ‘ib qilish dolzarb vazifadir.

Mavzu bo‘yicha adabiyotlar tahlili

[1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida farmoni. – Toshkent, 2020.

UNESKOning “Nomoddiy madaniy merosni asrash to‘g‘risida”[1]gi konventsiyasi (2003) va “Madaniy merosni raqamlashtirish bo‘yicha Parij deklaratsiyasi”[2] (2015) xalqaro miqyosda ushbu masalaning muhimligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, M. Prenskiy (2001)ning “Digital Natives, Digital Immigrants” asarida[3] ta’lim jarayonida raqamli avlodning o‘rni yoritilgan. O‘zbekiston olimlari A. Mirzaev (2015), A. Karimov[4] (2021) ishlarida milliy merosni asrash va raqamli texnologiyalardan foydalanish yo‘nalishlari tahlil qilingan.

Muammoni hal qilish yo‘llari

1. “Farhod va Shirin” dostonining qo‘lyozma va bosma nusxalarini yuqori sifatli skaner yordamida raqamlashtirish.

2. Elektron kutubxonalar (ZiyoNet, Google Books, Milliy elektron kutubxona)da joylashtirish.

3. Asardan parchalarni audiokitob va videoanimatsiya ko‘rinishida tayyorlash.

4. Ta’lim jarayonida interfaol platformalar (Kahoot, Quizizz, Mentimeter) orqali o‘quvchilar bilimini mustahkamlash[5].

5. Xalqaro hamkorlik asosida elektron ma’lumotlar bazasini yaratish.

Ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar

Navoiy asarlarini raqamlashtirish jarayonida zamonaviy OCR (Optical Character Recognition) texnologiyalaridan keng foydalanish[6].

Talabalar va o‘quvchilar uchun maxsus multimedia resurslarini ishlab chiqish.

Elektron arxivlarda qo‘shimcha izohli lug‘at va interaktiv sharhlar yaratish.

Davlat grantlari asosida milliy adabiy merosni raqamli formatda saqlaydigan “Navoiy Digital Library” platformasini tashkil etish.

---

[1] UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Paris: UNESCO, 2003.
[2] UNESCO. Paris Declaration on Digital Heritage. – Paris: UNESCO, 2015.
[3] Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants // On the Horizon. – 2001. – Vol. 9, No. 5. – P. 1–6.
[4] Mirzaev A. Alisher Navoiy merosi va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: Fan, 2015. Karimov A. Madaniy merosni asrashda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari // O‘zbekiston madaniyati. – 2021. – № 4. – B. 25–32.
[5] Azizxo‘jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016.
[6] Warschauer M. The Digital Divide and Educational Equity // Educational Review. – 2018. – Vol. 70, No. 1. – P. 31–45.

Kutilayotgan iqtisodiy samara

- Qo‘lyozmalarni raqamlashtirish ularning asrab qolinishi va tiklanishiga sarflanadigan xarajatlarni kamaytiradi.
- Elektron nashrlar ommaviy kitob bosish xarajatlarini tejaydi.
- Xalqaro tadqiqotchilar uchun ochiq onlayn resurslar yaratilishi turizm va madaniy diplomatiya sohalarida iqtisodiy samara keltiradi.
- Elektron ta’lim resurslari orqali milliy adabiyotni o‘rgatishning samaradorligi ortib, ta’lim tizimida xarajatlar optimallashtiriladi.

Madaniy meros va milliy qadriyatlarni raqamlashtirish bugungi globallashuv davrida nafaqat dolzarb, balki zaruriy vazifadir. Alisher Navoiyning “Farhod va Shirin” dostoni misolida ko‘rib chiqilganda, raqamli texnologiyalar:asarlarni saqlash va keng ommaga yetkazish,ta’lim jarayonida samaradorlikni oshirish,yosh avlodning milliy merosga qiziqishini kuchaytirish,xalqaro miqyosda O‘zbekiston madaniy boyliklarini targ‘ib qilish imkonini beradi[1].

Shuningdek, raqamlashtirish iqtisodiy jihatdan ham samarali bo‘lib, bosma nashr xarajatlarini kamaytiradi, turizm va madaniy diplomatiya rivojiga hissa qo‘shadi. Demak, madaniy merosni raqamlashtirish milliy o‘zlikni asrash, ma’naviy tarbiyani kuchaytirish va ta’lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yxati.

1. Navoiy A. Farhod va Shirin. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi adabiyot va san’at nashriyoti, 2012.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida farmoni. – Toshkent, 2020.
3. Azizxo‘jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2016.
4. Warschauer M. The Digital Divide and Educational Equity // Educational Review. – 2018. – Vol. 70, No. 1. – P. 31–45.
5. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants // On the Horizon. – 2001. – Vol. 9, No. 5. – P. 1–6.
6. Karimov A. Madaniy merosni asrashda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari // O‘zbekiston madaniyati. – 2021. – № 4. – B. 25–32.
7. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Paris: UNESCO, 2003.
8. UNESCO. Paris Declaration on Digital Heritage. – Paris: UNESCO, 2015.

[1] Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants // On the Horizon. – 2001. – Vol. 9, No. 5. – P. 1–6.

9. Mirzaev A. Alisher Navoiy merosi va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: Fan, 2015.